
Rekomendacje Zespołu Ekspertów dotyczące jednoczesnego stosowania szczepionek przeciw grypie i COVID-19

prof. dr hab. n. med. **Adam Antczak**^a, prof. dr hab. n. med. **Teresa Jackowska**^b, dr hab. n. med. **Ernest Kuchar**^c,
dr hab. n. med. **Agnieszka Mastalerz-Migas**^d, dr hab. n. o zdr. **Iwona Paradowska-Stankiewicz**^e, prof. dr hab. n. med. **Miłosz Parczewski**,
prof. dr hab. n. med. **Krzysztof Tomaszewicz**^g, prof. dr hab. n. med. **Jacek Wysocki**^h

- a. Przewodniczący Rady Naukowej Ogólnopolskiego Programu Zwalczania Grypy, Kierownik Kliniki Pulmonologii Ogólnej i Onkologicznej, Uniwersytet Medyczny w Łodzi
 - b. Konsultant Krajowy w dziedzinie pediatrii, wiceprezes Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego
 - c. Prezes Polskiego Towarzystwa Wakcynologii
 - d. Prezes Polskiego Towarzystwa Medycyny Rodzinnej, Konsultant Krajowy ds. medycyny rodzinnej
 - e. Prof. NIZP PZH-PIB, Kierownik Pracowni Epidemiologii Chorób Zwalczanych Drogą Szczepień, Zastępca Kierownika Zakładu Epidemiologii Chorób Zakaźnych i Nadzoru NIZP PZH-PIB, Konsultant Krajowy w dziedzinie epidemiologii
 - f. Kierownik Kliniki Chorób Zakaźnych, Tropikalnych i Nabytych Niedoborów w Pomorskim Uniwersytecie Medycznym w Szczecinie
 - g. Kierownik Kliniki Chorób Zakaźnych Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
 - h. Wiceprezes Polskiego Towarzystwa Wakcynologii
-

COVID-19 i grypa to dwie poważne choroby infekcyjne, których częstość występowania zwiększa się w sezonie jesienno-zimowym. Obie stanowią poważne zagrożenie dla wszystkich, a szczególnie dla osób z grup ryzyka. **Ko-infekcja może się wiązać z ryzykiem bardzo ciężkiego przebiegu zakażenia lub nawet śmierci (1).** Obu chorobom można zapobiegać poprzez szczepienia ochronne, zarówno pod względem zmniejszenia częstości zakażeń, jak i ciężkości ich przebiegu.

W interesie społecznym i zdrowotnym jest jak najszybsza i sprawna realizacja obu szczepień. Dostępne publikacje wskazują, że szczepienie przeciw grypie może chronić przed powikłaniami COVID-19, nawet u osób zaszczepionych przeciw COVID-19 (2).

Aktualne wytyczne amerykańskie (3,4) oraz lokalne wytyczne kilku krajów w Europie (5,6,7,8) dotyczące podawania szczepionek przeciw COVID-19 z innymi szczepionkami wskazują, że szczepionki te mogą być podawane razem (jednocześnie) ze szczepionkami przeciw grypie.

Biorąc pod uwagę powagę sytuacji epidemiologicznej, ciągle niezadawalający odsetek zaszczepionych przeciw COVID-19 i bardzo niski stan zaszczepienia przeciw grypie w Polsce, rekomendujemy jednoczesowe (w czasie jednej wizyty, w dwie różne kończyny) szczepienia przeciw COVID-19 i przeciw grypie wszystkimi dostępnymi na rynku polskim szczepionkami, dla danej grupy wiekowej. Szczepienie przeciw grypie może być zrealizowane zarówno z pierwszą, jak i kolejnymi dawkami szczepionek przeciw COVID-19.

W przypadku wątpliwości (np. wystąpienia działań niepożądanych po poprzednich dawkach) należy rozważyć szczepienie z bezpiecznym odstępem pomiędzy szczepieniami.

UZASADNIENIE

Wraz z rozpoczęciem sezonu grypowego 2021/2022 u wielu osób może dojść do jednoczesnego zakażenia koronawirusem SARS-CoV-2 i wirusem grypy.

Zarówno grypa, jak i COVID-19 niosą za sobą ryzyko groźnych powikłań (9,10). Obie choroby oprócz dróg oddechowych atakują wiele innych narządów i tkanek.

W przypadku COVID-19 i grypy może dojść m.in. do: zapalenia płuc, zespołu ostrej niewydolności oddechowej (ARDS), posocznicy (sepsy), zapalenia mięśnia sercowego, niewydolności wielonarządowej (niewydolność oddechowa, niewydolność nerek, wstrząs), zaostrzenia przewlekłych schorzeń (obejmujących płuca, serce, układ nerwowy, cukrzyca) i wtórnych infekcji bakteryjnych.

W przypadku COVID-19 mogą pojawić się następstwa (11), których po grypie nie obserwujemy, w tym wieloukładowy zespół zapalny powiązany z COVID-19 (MIS-Multisystem Inflammatory Syndrome), a także powikłania zatorowo-zakrzepowe np. zatorowość płucna, udary mózgu i zawały innych narządów.

Zapobieganie grypie i COVID-19 oraz ich powikłaniom stało się nie tylko priorytetem zdrowia publicznego, ale również warunkiem zapewnienia wydolności systemu ochrony zdrowia oraz prawidłowego funkcjonowania gospodarki. W obliczu wyzwań związanych z terminowym uodpornieniem dużej liczby osób przeciw COVID-19 i konieczności masowych szczepień przeciw grypie sezonowej, podanie szczepionek oddzielnie może być przyczyną opóźnienia lub rezygnacji z uodpornienia.

Dlatego, rekomendujemy jednoczesne szczepienia przeciw COVID-19 i grypie co jest zgodne z rekomendacjami światowymi (3,4,5,6,7,8). Oznacza to mniejszą liczbę wizyt, jak też zmniejszenie obciążenia pracą personelu placówek medycznych, co pozwoli ograniczyć kontakty i zmniejszyć ryzyko potencjalnych zakażeń (12).

Dotychczas zalecano podawanie szczepionek przeciw COVID-19 osobno, z zachowaniem minimalnego odstępu 14 dni przed lub po podaniu jakiegokolwiek innej szczepionki. Takie zalecenie miało charakter ostrożnościowy i nie wynikało z obserwacji dotyczących bezpieczeństwa lub immunogenności szczepionek. Jednak obecnie zgromadzono wystarczające dane dotyczące bezpieczeństwa stosowania szczepionek przeciw COVID-19, które zostały dopuszczone do obrotu przez EMA (Europejska Agencja Leków). Chociaż obecnie brak opublikowanych danych dotyczących podawania szczepionek COVID-19 jednocześnie z innymi szczepionkami to bogate doświadczenie ze szczepieniami dowiodło, że immunogenność i profil zdarzeń niepożądanych nie różni się istotnie, gdy szczepionki są podawane jednoczesowo, ale w różne miejsca (13).

Referencje:

1. Bandar A. Influenza co-infection associated with severity and mortality in COVID-19 patients; <https://virology.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12985-021-01594-0>
2. Taghioff S.M Examining the potential benefits of the influenza vaccine against SARS-CoV-2: A retrospective cohort analysis of 74,754 patients; <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34343191/>
3. The U.S. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Interim Clinical Considerations for Use of COVID-19 Vaccines Currently Authorized in the United States (updated 16 July). 2021; <https://cdc.gov/vaccines/covid-19/clinical-considerations/covid-19-vaccines-us.html>
4. Prevention and Control of Seasonal Influenza with Vaccines: Recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices, United States, 2021–22 Influenza Season; MMWR / August 27, 2021 / Vol. 70 / No. 5
5. Federal Ministry of Health (Austria). COVID-19-Impfungen: Anwendungsempfehlungen des Nationalen Impfgremiums. 2021; [https://www.sozialministerium.at/dam/jcr:ec9ef4f5-f556-42f4-a19e-1aca05c58a8b/COVID-19-Impfungen%20Anwendungsempfehlung%20des%20Nationalen%20Impfgremiums_Version_4.0_\(Stand%2031.05.2021\).pdf](https://www.sozialministerium.at/dam/jcr:ec9ef4f5-f556-42f4-a19e-1aca05c58a8b/COVID-19-Impfungen%20Anwendungsempfehlung%20des%20Nationalen%20Impfgremiums_Version_4.0_(Stand%2031.05.2021).pdf) Accessed 26/07/2021.
6. Statens Serum Institut. Spørgsmål og svar om covid-19-vaccination. 2021; <https://covid19.ssi.dk/vaccination/sporgsmaal-og-svar>. Accessed 26/07/2021.
7. Finnish Institute for Health and Welfare. New recommendations for coronavirus vaccinations – pregnant women may take a coronavirus vaccine if they wish. 2021; <https://thl.fi/en/web/thlfi-en/-/new-recommendations-for-coronavirus-vaccinations-pregnant-women-may-take-a-coronavirus-vaccine-if-they-wish>. Accessed 28/07/2021.
8. Standing Committee on Vaccination (STIKO) Germany. Empfehlungen der Ständigen Impfkommision beim Robert Koch-Institut 2020/2021. https://www.rki.de/DE/Content/Infekt/EpidBull/Archiv/2020/Ausgaben/34_20.pdf?__blob=publicationFile. Accessed 30/08/2021
9. CDC Flu symptoms & Complications <https://www.cdc.gov/flu/symptoms/symptoms.htm>...
10. COVID-19 vs. the Flu, <https://www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/coronavirus/coronavirus-disease-2019-vs-the-flu>
11. MIS-C-Multisystem Inflammatory Syndrome <https://www.cdc.gov/mis/index.html>
12. Interim Guidance for Routine and Influenza Immunization Services During the COVID-19 Pandemic <https://www.cdc.gov/vaccines/pandemic-guidance/index.html>
13. Interim Clinical Considerations for Use of COVID-19 Vaccines Currently Authorized in the United States <https://www.cdc.gov/vaccines/covid-19/clinical-considerations/covid-19-vaccines-us.html>